

Mundtlig beretning 2019 - 2020

(det talte ord gælder)

Så er vi samlet igen til en generalforsamling på en ø – ja, sådan plejer jeg at indlede min beretning til vores generalforsamlinger. Og det er jo på sin vis rigtig nok, for Fyn er jo da en ø – men så er det alligevel helt helt forkert – for vi skulle jo have været på Fur midt i maj – ikke bare en enkelt dag – men en hel weekend. Vi kender alle årsagen til, at det ikke lykkedes, men så meget desto mere glæder vi os til næste års generalforsamling på en rigtig ø.

Selvom jeg tænker, at vi øboere måske er mere vant til at være isolerede og dermed i rigtig mange sammenhænge er vant til at klare os selv, så er der ingen tvivl om, at i al fald jeg savner at få det almindelige ø-liv tilbage – også i Ø-sammenslutningsregi. Vi har godt nok holdt mange virtuelle møder – også bestyrelsesmøder - på Zoom og Teams og hvad det nu hedder – men man har altså savnet nogle sådan rigtigt 'ansigt til ansigt'-møder i samme lokale. Derfor er det også *vidunderligt* – som mit lille barnebarn på snart 3 år ville sige - at se jer alle her i dag

Corona-krisen.

En undersøgelse, som VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd – har lavet, viser, at i årene efter finanskrisen centrerede væksten, velstanden og arbejdspladserne sig i høj grad om de store byer. Sammenligner man 2018 med 2008, så havde bykommunerne mere end genvundet de tabte arbejdspladser og faktisk lagt 8 procent til. Helt modsat gik det i yderkommunerne, hvor mange af vores øer jo hører hjemme, der over samme tid tabte 10 procent af arbejdspladserne.

Derfor var vores ø-virksomheder jo også ekstra sårbare, da corona-krisen satte ind. I samarbejde med LAG Småøerne dannede vi et hurtigt-arbejdende udvalg, som over for erhvervsminister Simon Kollerup rejste de anbefalinger, som ø-virksomhederne havde foreslået kunne afhjælpe deres situation.

Nu gør ét ministerbrev det jo sjældent, så der har yderligere været skrevet til bl.a. vores Folketingsudvalg, Erhvervsstyrelsens vicedirektør, kontorchefer og embedsfolk.

Derfor var det også rigtig glædeligt, at vi faktisk lykkedes med at komme igennem med nogle af vores forslag – nemlig med straksudbetalinger af LAG-midler og udskydelse af afdrag på ø-støttelån.

Derudover har vi henvendt os omkr. en ekstra pulje til efterårets ø-støtte, som specielt skal målrettes corona-hjælpe-lån til ø-virksomheder, for at de kan overleve vinterens lavsæson. Desværre har ministeren netop givet afslag – så vi må i tænkeboks igen.

Men Corona-forhandlingerne var ikke slut endnu. Den 13. juni breakede Regeringen med en Sommerpakke, som afsatte midler til konkrete initiativer for bl.a. sommer på landet og på øerne.

Vi skrev straks til erhvervsminister og erhvervsordførerne, at vi håbede, at en del af de afsatte midler i sommerpakken kunne gå til gratis færge til småøerne, - midler afsat i en pulje, så færgeselskaberne i dialog med øboerne kunne søge efter det lokale behov – i lighed med det ønske vi tidligere har fremsat overfor social- og Indenrigsminister Astrid Krag.

Dagen efter meldte Regeringen så ud, at de foreslog, at der skulle være gratis færge for gående og cyklende i hele juli måned.

Så måtte vi til tasterne igen – for forhandlingerne skulle sådan set foregå samme dag. Vores budskab var klart: Vi var rigtig glade for, at man i Folketinget har blik for at give småøerne og turisterhvervene bedre vilkår, men hvis det virkelig skulle hjælpe, ville vi foreslå, at gratis færge for gående og cykler blev rykket til august og september, f.eks. i forlængelse af sommerferien. Eller man alternativt lavede en pulje som færgeselskaberne i dialog med øerne kunne søge efter behov, som vi tidligere havde foreslået.

Årsagen til, at vi ønskede at skubbe til efter skolernes sommerferie, var, at vi kan høre, at mange turistvirksomheder allerede har en fin bookning i juli måned, da mange danskere holder ferie herhjemme, og virksomhederne kan ikke pga. kapacitetsudfordringer tjene væsentligt mere, end de allerede forventer at gøre. Desuden er det jo sådan på langt de fleste øer, at i juli måned er der masser af mennesker,

hvorimod det går rigtig stærkt den modsatte vej, når skolernes sommerferie slutter – så forsvinder turisterne hurtigt.

Dagen gik med meget presse, hvor flere af jer også var i medier – og stor ros til jer for det. Hen under frokost fik jeg en opringning fra Transportminister Benny Engelbrechts særlige rådgiver. Hun var blevet ringet op af Radioavisen og ville så bare lige høre, hvad det nu var, vi havde gang i – og om vi ikke bare var glade.

Under den samtale gik det op for mig, at Regeringen og vi ikke helt var enige om, hvad målet med gratis færge skulle være. For Regeringen handlede det tilsyneladende i første omgang om at gøre noget for danskerne, som skulle blive hjemme og holde ferie i Danmark – for os handlede det om at give nogle turistaktører de bedste muligheder for at øge indtjeningen – og selvfølgelig også for vores egen skyld sprede turistsæsonen lidt – af hensyn til kapaciteten på færgen, så der ikke er turister, der får dårlige oplevelser ved at blive afvist på færgen og dermed spreder dårlige – i stedet for gode - historier om småøerne – og selvfølgelig skåne vores øers sårbare natur.

Enden på det hele blev jo – som I alle ved – at det bliver gratis at rejse med indenrigsfærger for alle passagerer, som er gående eller på cykel i juli måned. Der afsættes 35 mio. kr.

Det er, som transportministeriet skriver, frivilligt for de enkelte færgeruter, om de vil være med i ordningen. Og nej – det er det så alligevel ikke - set ud fra min synsvinkel. For det er jo meldt ud via pressen og diverse nyheder, at alle indenrigsfærger er gratis for gående – så ve den færgeforbindelse der ikke vil være med. Og desuden er det altså svært at sige nej tak til en julegave, selv om man hellere ville have den byttet. Jeg kan i al fald sagtens høre folketingspolitikere sige, hvorfor vi fremover skal have noget, når vi er så utaknemmelige. Så på øerne må vi arbejde for – i samarbejde med vores færgeselskaber – at det kommer til at fungere bedst muligt – og at folk kommer til at lægge nogle penge hos os – for det er jo det, det handler om, uanset om færgen er gratis eller ej.

Jeg har fået en del henvendelser omkring, hvordan man sikrer, at folk nu også kommer, når de har booket en gratis plads, for det koster jo intet at blive væk. Flere øer har den erfaring, at hvis vejret er dårligt, ja, så bliver man bare væk.

Måske kan man overveje at gøre, som de agter at gøre på Christiansø-overfarten, hvor man – når man booker en billet til båden i juli – betaler fuld pris. Når man så dukker op – tilbageføres pengene, og dermed har man sejlet gratis. Dukker man ikke op, er pengene tabt.

Nå, men til al held lykkedes det da for os at få politikerne til at forstå, at det også var nødvendigt med midler til at nedsætte færgetaksterne i august og september. Det blev jo da heldigvis også en del af sommerpakken – nu blot mere omfattende, idet biler også er med og handicapbiler er gratis. Til denne ordning afsættes 50 mio. kr.

Vi har endnu ikke set, hvordan ordningen bliver udmøntet, og derfor har vi netop i torsdags sendt et brev til indenrigsminister Astrid Krag, som skal stå for udmøntningen. Vi foreslår i brevet, at for at sikre at nedsættelsen af taksterne i august og september bliver en succes og samtidig få det bedst mulige ud af de ekstra midler til gavn for både øerne og ø-virksomhederne, så indskrives det, at ordningen for de små øer skal tilrettelægges lokalt mellem øboerne, turisterhvervet og færgeselskabet, så ordningen tilpasses forholdene på den enkelte ø. Den lokale tilrettelæggelse kender vi jo allerede fra Landevejsprincippet. Vi har endnu ikke hørt noget, men har også sendt brevet til partiernes landdistriktsordførere. Det plejer at være dem, der skal føre forhandlingerne omkring takstnedsættelser.

Fortrinsret til øboere.

Og med de forhåbentlig mange flere turister på øerne i den kommende tid, bliver diskussionen om øboeres fortrinsret til færgen endnu mere aktuell.

Vi har gennem coronatiden fået flere henvendelser fra beboerforeninger, som gerne ville vide noget om øboeres fortrinsret til færgen. For selvfølgelig kan man bare booke (hvis man altså kan det) – men hvad hvis der allerede er optaget, og der ikke går flere færger den dag, eller der er langt tid til næste færge går?

På den baggrund spurgte jeg på Færgesekretariatets årsmøde, om der var nogle, der kendte til, hvad man måtte gøre. Færgesekretariatet kom på banen og fik udarbejdet et notat om 'Regulering af fortrinsret ved øboeres benyttelse af ø-færgerne'.

Ifølge notatet vil der altid som udgangspunkt være tale om retsstridig forskelsbehandling på baggrund af bopæl, såfremt borgere med bopæl på en ø stilles bedre end andre borgere. Forskelsbehandlingen vil dog efter omstændighederne være i overensstemmelse med lovgivningen, såfremt den forfølger et relevant og objektivi hensyn, og derfor vil fortrinsret for øboere kunne indføres. Det kan efter omstændighederne f.eks. gælde forhold, hvor der er et særligt hensyn at tage til pendlende øboere, eller hensynet til at kunne få leveret nødvendige produkter, services og ydelser til øen, såsom forsyning, lægebesøg, politi, fødevarer, vedligeholdelse osv.

Notatet anbefaler dog for at undgå at komme i klammeri med lovgivningen, at hvis der kan findes en praktisk løsning, hvor man opnår det samme som fortrinsret, så vil det være at foretrække fremfor at indføre fortrinsret.

Så hvis der er en udfordring på jeres færge, opfordrer jeg til, at man i beboerforeningen henvender sig til færgeselskabet eller kommunen for i fællesskab at finde den omtalte 'praktiske løsning'.

1 mio. ekstra til LAG Småøerne

Som jeg har omtalt i min skriftlige beretning, tager vi altid på charmeoffensiv hos de nye ministre. Vi får ikke lang tid – men vi kan tale stærkt, når det skal være.

Heldigvis er nogle ministre godt forberedte og kender os. Således også erhvervsminister Simon Kollerup, som tidligere har siddet i Udvalget for Landdistrikter og Øer. Han var helt med på de små øer og også LAG Småøerne, da vi talte deres sag og den store besparelse, som LAG-området havde været udsat for.

Simon Kollerup var meget lydhør, skønt vi nærmest fortalte om de sidste ting på vej ned ad trappen til ministerbilen.

Og vi tror han lyttede. I al fald gik der kun 14 dage, før ministeren spillede ud med ekstra midler til Lag-området, der betød 1 mio. kr. mere til LAG Småøerne. Hele æren kan vi næppe tage – men vi var der – og der kom da også en pressemeddelelse specielt målrettet småøerne – så vi tror, han lyttede.

Også i den kommende tid kommer vi i samarbejde med LAG Småøerne til at gøre vores hoser grønne hos erhvervsministeren. Vi skal have vores egen LAG og FLAG – også i den kommende periode fra 2021 – 2028. Her skal lyde en stor tak til LAG Småøerne og især Morten Priesholm for et godt samarbejde på dette og en række andre områder – jeg synes, at vi i fællesskab kan rykke til gavn for småøerne, og det er rigtig godt.

Boliger.

Et andet minister-velkomst-besøg gik til boligminister Kaare Dybvad. Her var fornemmelsen nok ikke helt den samme, da vi gik fra mødet – som det havde været hos Simon Kollerup.

Men tilsyneladende havde boligministeren alligevel forstået budskabet – flere almene lejeboliger på småøerne – eller også var der nogle folketingsmedlemmer der havde presset på. I al fald var småøerne med - da Kaare Dybvad præsenterede Folketingets grønne boligaftale, - med et helt afsnit, der omfatter:

- at det bliver muligt for kommunerne at overskride maksimumsbeløbet for opførelse af almene boliger på småøerne, hvis det lokalt vurderes hensigtsmæssigt. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at en overskridelse af maksimumsbeløbet betinges dog af, at kommunerne har fuld anvisningsret til boligerne. Det gælder i forvejen for ældreboliger, men udvides her til også at gælde for ungdoms- og familieboliger. **Men her må den enkelte ø kunne etablere et samarbejde med kommunen om hvem der anvises.**
- at der afsættes en pulje på 6 mio. kr. fra Landsbyggefonden til huslejenedsættelser til eksisterende almene boliger på småøerne. **Hvordan det skal udmøntes, vides ikke – og jeg tænker ikke lige, det stod skrevet høj på vores ønskeliste.**
- at man er enige om at afsætte en pulje på 30 mio. kr. fra Nybyggerifonden i perioden 2021- 2026 til nye almene boliger på småøerne. Tilskudsandelen udgør 400.000 kr. pr. bolig, svarende til omkring godt 20 pct. af den samlede anskaffelsessum pr. bolig. Det går til de fire ø-kommuner Fanø, Læsø, Samsø og Ærø samt småøerne.

Derfor skal min opfordring være i dag til jer: Hvis I mangler almene lejeboliger – så er det med at få fat i kommunen og et boligselskab og gå i gang med at forberede et projekt. Rammerne for udmøntning foregår i efteråret 2020, således at puljen kan udmøntes fra 2021, og her er det vigtigt – tror jeg -, at man er parat til hurtigt at søge, da tilskuddet jo også omfatter de store ø-kommuner.

Energi og grøn omstilling.

I det europæiske småø-samarbejde har vi gennem længere tid diskuteret energi og energiforsyning til små øer. I den diskussion kommer vi i Danmark ofte lidt til kort, for der er mange europæiske øer, hvor der end ikke er en offentlig forsyning af f.eks. el, men hvor man er afhængige af egne dieselgeneratorer på øen, som jo forurener en del.

Derfor greb vi også muligheden for at spørge Samsø Energiakademi, om det ikke var noget for dem at søge Erhvervsstyrelsens forsknings- og udviklingspulje og lave et projekt, der skulle sætte fokus på energi, energiplaner og bæredygtighed på de danske småøer. I projektet skulle der være plads til, at der er nogle øer, som allerede har været i gang med emnet et stykke tid og andre, der er helt nybegyndere. Formålet var på sigt også at gøre øerne parate til at søge en af de mange puljer til energirådgivning, som EU sætter penge af til.

Samsø Energiakademi greb bolden, fik skrevet en ansøgning og pengene blev bevilliget – og så var alt jo godt – troede vi.

I projektet er det forudsat, at Samsø Energiakademi er dem, der kører projektet, da de jo har de faglige kompetencer, og vi som samarbejdspartner skal spille ind med vores ø-viden, praktiske oplysninger osv. Det tog sin tid – og en masse møder mellem Samsø og os – at få projektet sparket i gang – sikkert også pga. coronaen.

Men jeg må altså sige, at det altså ikke bare har været let. Måske har man på Samsø Energiakademi tænkt, at det da lå lige til højrebænet og dermed i virkeligheden ikke kastet de ressourcer ind i projektet, som det trods alt kræver, måske er det svært at arbejde med så små øer som vores, som ikke er egne kommuner – når nu meget af ens viden relaterer sig til Samsø, som jo er egen kommune, eller måske er Samsø Energiakademi blevet så store, at vores projekt er for småt.

Ærgerligt er det, for ikke bare skaber det falske forhåbninger hos nogle øer, men giver jo heller ikke øerne den energimæssige hjælp, som var formålet. Men forhåbentlig er der nu gang i projektet og besøg på øerne ved at være aftalt, så måske får projektet alligevel sparket gang i noget, inden det udløber 31.12.2020.

Gæs og ø-støtte.

Som I ved, blev vi i S sammenslutningen opfordret til at arbejde for, at der skulle være mulighed for mere regulering af gæs på småøerne begrundet i den store ødelæggelse, som gæssene laver, når de fouragerer.

Lise lavede et af sine - efterhånden berømte - spørgeskemaer, som blev sendt ud både til jer ø-repræsentanter og til det netværk af landmænd, som efterhånden er blevet etableret.

Resultatet af undersøgelsen viser tydeligt, at mange landmænd opfatter det som et stort problem, og en del ønsker også flere handlemuligheder for at regulere gæssene.

Jeg ringede til Naturstyrelsen for at spørge til mulighederne for evt. øget regulering.

Ud over at redegøre for de muligheder, landmændene allerede har nu, sagde den ansatte, at han mente, at det ville være muligt for den enkelte ø at søge om yderligere regulering, men en egentlig dispensation gældende for de 27 små øer, så han slet ikke som en mulighed, sådan som lovgivningen er nu.

Bestyrelsen har derfor besluttet ikke at gå ind i sagen, men overlade det til landmændene på de enkelte øer at søge om yderligere regulering, men bestyrelsens beslutning er selvfølgelig til drøftelse her i dag.

Derudover er der - inden for de sidste par dage kommet en anden ting vedr. landmænd på småøerne på banen – nemlig den støtte jordbrugere på de små øer (og ø-kommunerne kom også med i indeværende periode) modtager for de ekstraomkostninger, der er ved at drive landbrug på en ø – mestendels begrundet i ekstra omkostninger ifm. fragt på færgen.

Landbrugsstyrelsen skal i forbindelse med den nye programperiode kunne vise, at landbrugsbedrifterne på de danske øer skal kompenseres for de økonomiske ulemper, som er begrundet i den geografiske beliggenhed. Landbrugsstyrelsen har fået udarbejdet en rapport over indkomsttab og ekstraomkostninger vedrørende ø-støtte, men på den baggrund kan det ikke entydigt konkluderes, at ø-støtten er uundværlig, og vi er derfor af Landbrugsstyrelsen blevet bedt om at indsamle økonomiske argumenter for at bevare ø-

støtten. Vi har lavet endnu et spørgeskema til landmændene, som vi meget håber vil kvalificere vores indspark til Landbrugsstyrelsen.

Ud over dette har vi også brug for argumenterne til den høring, som netop er udsendt, og hvor man vil spare 200.000 Euro på den samlede ø-støtte i 2020.

Og så lidt fra vores egen verden.

- først om synlighed over for øboerne. På vores sidste fælles bestyrelses-12-12-møde med bestyrelsen for LAG Småøerne diskuterede vi blandt meget andet synlighed – hvordan sikrer vi, at øboerne faktisk ved, at Sammenslutningen eksisterer? Det resulterede bl.a. i, at jeg lavede en oversigt over noget af det, vi aktuelt arbejder med i Sammenslutningen af Danske Småøer, som I ø-repræsentanter kunne bruge på beboerforeningens generalforsamling, når I skal fortælle om, hvad ø-sammenslutningen har gang i. Meningen med det er at gøre Sammenslutningen mere synligt, således at de enkelte øboere ved, hvad vi laver, hvad deres kontingent går til og bliver bevidste om, at man faktisk kan henvende sig og opfordre os til at tage sager op. Lad mig høre om det var brugbart, om det skal have en anden form eller... I kan bare sende mig en mail – hvis det er.

Derudover forsøger vi gennem ø-posten, netværksgrupper, netværkskurser mm. at gøre opmærksom på, at vi er her – men mere og andet kan sikkert sagtens gøres – så giv os endelig et praj med gode ideer.

At være formand i en forening, hvor man har en rigtig god bestyrelse, er jo ingen sag. Vi har en 5 – 6 bestyrelsesmøder om året, i år er det nok blevet til lidt flere, de sidste er dog blevet afholdt virtuelt og så et 12-12 møde- altså et møde på et døgn, hvor der bliver arbejdet igennem - også i år i samarbejde med LAG Småøerne. Det giver ro og tid til at fordybe sig i de lidt større sager, og som nævnt også mulighed for at være lidt visionære og drøfte fremtiden.

Tak for et godt og aktivt samarbejde til bestyrelsen og tak for jeres ildhu og engagement og mange gode diskussioner. En særlig tak til dig Ove som næstformand.

Derudover skal i dag lyde en særlig tak til Preben fra Skarø og Dorte fra Agersø, som nu træder ud, tak for indsatsen gennem jeres bestyrelsesperiode.

Og så er der vores sekretariat, hvor Lise og Aase holder til.

Som de andre år må jeg bare konstatere, at der er travlt. Som Aase plejer at sige: Der er nu rigeligt at se til. Det er dejligt, at du tager alting med godt humør, hvad nu end Lise, Morten eller jeg kan finde på – det smitter også af på din stemme, når du tager telefonen og er en dejlig indgang til vores organisation. og så ved jeg at coronakrisen har haft en positiv vinkel for dig – det har nemlig betydet at Lise har været mere på sin pind. Tak for din solide indsats igen i år.

Også hos Lise har det igen i år været travlt - øget synlighed og opmærksomhed på småøerne slår selvfølgelig også igennem på sekretariatet. Du skal have tak - Lise - for endnu et år med en kæmpestor arbejdsindsats med rigtig mange bolde i luften. I bestyrelsen og på øerne er vi rigtig glade for, at det lige netop er dig, der styrer vores sekretariat. Og fra mig selv - også en stor tak for mange telefonsamtaler med sparring om stort og småt. Der er ikke mange dage, hvor vi ikke vender et eller andet i telefonen.

Og en stor tak til jer øer, som stiller beredvilligt op, når diverse udvalg eller styrelser melder deres ankomst – det er guld værd.

Hvis man ser lidt frem på, hvad det kommende år skal indeholde - ja så har jeg jo nævnt nogle ting i min beretning, men der ud over kommer vi jo også til at drøfte det senere, da bestyrelsen jo har besluttet at sætte et punkt om netop fremtidige indsatsområder på dagsordenen. Det er jo vigtigt for os i forhold til vores Mål og Resultatplan, som vi har med Erhvervsstyrelsen, og som skal forhandles på plads for 2021 i løbet af efteråret.

Og så lakker beretningen til enden. Der kunne have været omtalt så meget andet, bl.a. om Årets Ø, som jo kåres her i efteråret eller om den nye lægeapp, som vi arbejder på også kommer til at dække småøerne, men nu må jeg heller slutte den her beretning – som skulle have været kort.

Til aller-ellersidst vil jeg lige sige, at når jeg nu for 10. gang har aflagt beretning for Ø-sammenslutningens højeste myndighed - nemlig jer som generalforsamling - så kan man heldigvis se, at der er sket og sker rigtig meget på de små øer. Der er faktisk rigtig mange ting, der lykkes, mange gode historier at fortælle og en del ting vi politisk kommer igennem med.

Men der er selvfølgelig også problemer - eller udfordringer, som det så smukt hedder, som faktisk er gået igen gennem alle de 46 år, som Ø-sammenslutningen har eksisteret, og hvor man synes, man taler for døde øren, selv om man prøver at give tingene en ny vinkel.

Og hermed vil jeg slutte og stille mine beretninger til rådighed for generalforsamlingens spørgsmål og debat.

Tak for i år.
Dorthe Winther